

Compositie - de Basis

Als we de wereld om ons heen bekijken zien we de werkelijkheid, de bron voor onze foto's. Wat ons direct opvalt in de werkelijkheid is de diepte die we kunnen waarnemen. Objecten staan niet alleen naast elkaar, maar ook achter en voor elkaar. Ook de afwezigheid van de grenzen van ons blikveld is afwijkend van een foto. Het scherpe kader van de foto wijkt sterk af van het omfloerste blikveld van het menselijk oog.

De driedimensionale werkelijkheid wordt dus omgezet naar een afbeelding met objecten binnen een kader. De plaatsing van de objecten binnen het kader noemen we compositie. Het plaatsen van het kader noemen we kadrering.

Componeren betekent letterlijk rangschikken. Onder compositie verstaan we de rangschikking van vormen, grijstinten en kleuren in het tweedimensionale vlak. De drie-dimensionale ruimte wordt getransformeerd in een plat vlak, maar normaal gesproken zien wij driedimensionaal. Het helpt vaak om zonder camera met één oog naar je onderwerp te kijken.

Een fotograaf kan de beeldelementen vooraf op de door hem of haar uitgezochte plaats zetten. De fotograaf kan ook de camera net zo lang verplaatsen totdat de opbouw van het beeld aan de wensen voldoet. Het gebeurt natuurlijk wel eens dat een opname bij toeval een sterke compositie bevat, maar meestal wordt een goede compositie gecreëerd.

De ordening van de beeldelementen is geen doel op zich maar een middel om aansprekende foto's te maken.

Compositieleer gaat uit van een aantal wetmatigheden hetgeen niet wil zeggen dat wanneer een foto niet voldoet aan die compositiewetten de foto als slecht of onvoldoende dient te worden bestempeld. Toch kan de compositieleer ons helpen inhoudelijk sterkere beelden te maken. Bovendien hebben vormen niet alleen een 'vormelijke' maar ook een innerlijke, emotionele betekenis.

Bij de beschouwing van een foto waarbij de compositie primair is, laten we de letterlijke betekenis van de dingen of elementen buiten beschouwing. Het gaat in eerste instantie om de vormen, kleuren en de plaats die deze elementen innemen.

In de volgende paragrafen wordt een aantal ordeningsprincipes geschetst die in de beeldende kunst gangbaar zijn.

Als we beginnen is het nuttig gebruik te maken van enkele bekende richtlijnen. Later als we meer ervaring hebben, kunnen we de richtlijnen rustig vergeten, als ze eenmaal bekend zijn worden ze onbewust toegepast.

Eigenlijk is compositie de manier waarop ieder van ons bij het maken van een opname op zijn eigen persoonlijke manier het beeldvlak ordent. Compositie is dan ook een uitdrukking van de persoonlijkheid van de fotograaf.

De compositie richtlijnen die we nu puntsgewijs gaan bespreken kunnen helpen die persoonlijke smaak, die visie te ontwikkelen.

Het Kader

Het kader kan staand (portrait), liggend (landscape) of vierkant zijn. Soms wordt een andere vorm van een kader toegepast: rond, elliptisch of een ander vorm. Fotografen maken meestal gebruik van het kader dat de camera hen biedt. Compact- en Bridgecamera's hebben een kader in de verhouding 3:4. Digitale spiegelreflexen hebben een kader in de verhouding 2:3. Compactcamera's hebben dus een vierkanter formaat.

Het meeste logische formaat is het liggende formaat. Onze staan immers ook naast elkaar en we kunnen ver naar links en rechts kijken. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat je geen staande foto's moet maken. Dit kan verrassende resultaten opleveren. Portret foto's werken bijvoorbeeld goed in staand of vierkant formaat. Ook landschapsfoto's krijgen vaak meer diepte als ze vertikaal worden opgenomen.

Compositie

We kunnen op verschillende manieren objecten binnen ons kader plaatsen. Soms hebben we totale vrijheid omdat de objecten onafhankelijk van elkaar te verplaatsen zijn. Maar ook als we een gebouw fotograferen kunnen we de compositie variëren door verschillende kadreringen toe te passen en vanuit verschillende standpunten de foto te maken. Maar waar plaatsen we de onderwerpen binnen het kader, zijn daar regels voor? Ja die zijn er, het volgen van die regels betekent overigens niet dat je gelijk een super foto maakt. Als je de regels uitprobeert en door hebt hoe ze werken, ga je ze vanzelf toepassen en er ook van afwijken, met goede composities in je foto's.

Regel 1 - Eenvoud

Maak de compositie niet te moeilijk. Kies één object als hoofdonderwerp. Je laat de toeschouwer dan zien wat je belangrijk vindt. Dit kun je doen door het onderwerp van de achtergrond te isoleren. Je kunt het onderwerp bijvoorbeeld tegen een egale of onscherpe achtergrond plaatsen.

De eerste en misschien wel belangrijkste richtlijn is eenvoud. Bij elke opname moeten we:

-voor ons zelf uitmaken wat het hoofdmotief van de opname is, wat we eigenlijk proberen te fotograferen.

-proberen het hoofdmotief te isoleren, los te maken, het tegen een eenvoudige achtergrond te plaatsen. Een achtergrond die de aandacht van de beschouwer niet zal afleiden.

Dus: eenvoud en keuze van het hoofdmotief. Probeer een eenvoudige beeldopbouw te vinden. Zorg voor een eenvoudige achtergrond, vermijd de aanwezigheid van allerlei details die de aandacht afleiden. Ga zo dichtbij als maar mogelijk is. Zo maak je de beschouwer duidelijk wat je te vertellen hebt, zo kun je jouw beeld zo sterk mogelijk laten overkomen.

Regel 2 - Regel van Drie

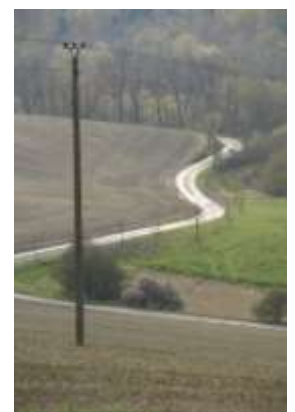
De regel van drie is een versimpeling van de Gulden snede die gebruikt wordt in de schilderkunst. Het toepassen van de Gulden snede is te moeilijk en kan niet snel toegepast worden. De Regel van drie is heel makkelijk toe te passen.

Deze eenvoudige regel geeft in veel gevallen een heel prettig aandoende beeldvulling. Trek in gedachten in het beeldvlak twee staande lijnen, die het beeldvlak in drie gelijke delen verdelen, doe hetzelfde met twee liggende lijnen. Er ontstaan zo vier snijpunten. In veel gevallen zal de plaatsing van het hoofdmotief op een van de vier punten een sterke compositie geven.

Regel 3 - Lijnen

Een heel belangrijk element in de beeldopbouw zijn lijnen. Diagonale lijnen kunnen uitstekend worden gebruikt om het oog van de beschouwer het beeld in te voeren, de "invoerende lijn". Een van de interessante lijnen bij de compositie is de slingerende S-lijn. De blik van de beschouwer volgt de lijn. Maar ook driehoeken zijn sterke elementen in een foto. Lijnen helpen om de kijker in de foto naar de hoofdonderwerpen te leiden. Een speciale lijn is de S-lijn. Die wordt als prettig ervaren en is daarom makkelijk te volgen.

Regel 4 - Evenwicht

Een goed evenwicht in een foto betekent heel simpel dat de verschillende elementen: de hoge lichten, de schaduwpartijen, de grote vormen, de kleurvlakken zo ten opzichte van elkaar zijn geplaatst dat er evenwicht in het beeld ontstaat.

Je kunt je voorstellen dat twee hoofdonderwerpen op een weegschaal of wip staan. Het grootste onderwerp moet het meeste in het midden staan om de weegschaal in evenwicht te houden. Plaats de objecten alsof ze op een weegschaal staan.

Regel 5 - Insluiten

Insluiting van het hoofdmotief door elementen in de voorgrond. Zo'n insluiting verleent diepte en concentratie aan het beeld. Wat we precies als insluitende elementen zullen gebruiken hangt natuurlijk af van de omstandigheden en van ons hoofdmotief. Het spreekt vanzelf dat insluiting en motief bij elkaar moeten passen, elkaar moeten ondersteunen.

Vaak worden insluitingen door niet ondersteunde takken (takken zonder boomstam) als enigszins storend ervaren, maar het kan vaak wel.

Regel 6 - Samenvallen

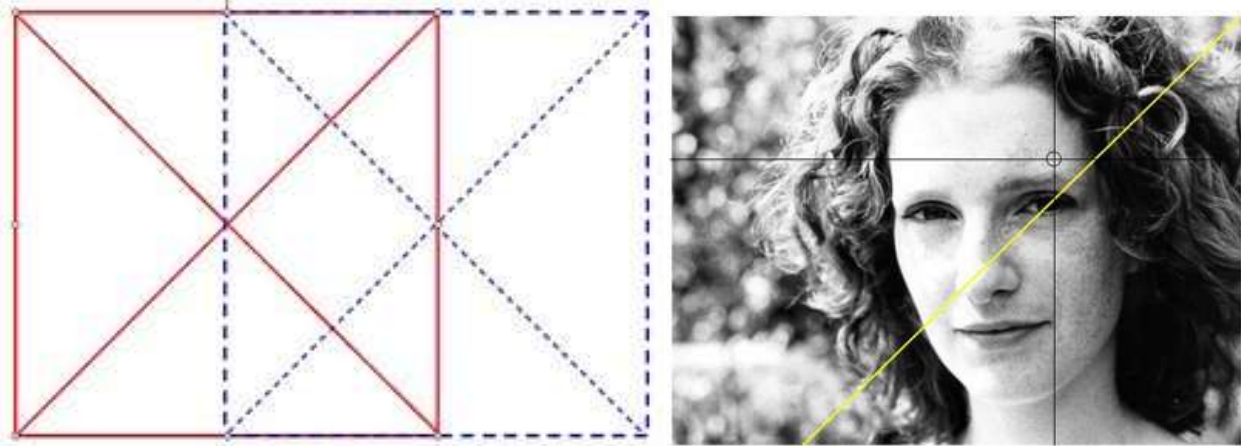
Let op dat er geen elementen uit de voor- en achtergrond samenvallen en zo een nieuw ongewenst onderwerp vormen: bijvoorbeeld een persoon met een boom die uit zijn hoofd lijkt te groeien, of een lantaarnpaal.

Regel 7 - De diagonaal methode

De Diagonaal Methode is een ontdekking van Edwin Westhoff. De Diagonaal Methode werkt als volgt: elke hoek van een vierkant of rechthoekig kunstwerk verdelen we in twee hoeken van 45 graden. De deellijn is de bissectrice en is tegelijkertijd de diagonaal van de twee overlappende vierkanten in een rechthoek. Je kunt hier alles over lezen op: <http://www.diagonaalmethode.nl>

De methode is eigenlijk niet toe te passen bij de opname, maar wel bij het bijsnijden van de foto.

Regel 8 - Ruimte geven aan de goede kant

Als er in de foto een onderwerp beweegt zorg dan dat er in de richting van die beweging meer ruimte is. Hetzelfde geldt bij een portret als het model een kant uitkijkt. In de kijkrichting moet er dan meer ruimte zijn.

Regel 9 - Diagonalen zijn spannender

Schuine lijnen in een foto geven leveren een spannender, prettiger beeld op. Je kunt dit goed zien bij onderstaande portretten.

Compositie - de Verdieping

Maar hoe nu verder. De basisregels zijn meestal van toepassing, maar niet altijd. Het naleven van de regels in alle gevallen levert vaak minder spannende beelden op. Soms wordt door het klakkeloos naleven van een regel de foto minder van kwaliteit. Kijk dus of een regel inderdaad helpt als je een foto maakt. Maak meerdere opnamen als je niet zeker van je zaak bent en kijk achteraf welke foto beter is.

Literatuur

- Fier, Blue; Composition;** Photo Workshop, Develop your talent; Wiley Publishing / Hoboken;
ISBN: 978-0-470-11436-0; Engels, paperback, 249 pag.; 2007
- Freeman, John; Compositie;** Fotografieids; Veltman Uitgevers / Utrecht;
ISBN: 90-5920-312-7; Nederlands, paperback, 160 pag.; 2005
- Freeman, Michael; Compositie en Vormgeving in digitale fotografie;** Librero / Kerkdriel;
ISBN: 978-90-5764-935-6; Nederlands, paperback, 192 pag.; 2008